

לקט דברים של טעם

לקט דברים ערבים ועימים ופחעדים,
עיתקים ערבש ויופת צופים,
עיתובלים בעוסר השכל עעוקים ועשגבים,
דברים אשר לכל נפש שוים,
לחוק ולרועם נשעת האדם בכל עת ובכל עקים

פ' עשפטים תשפ"ה - שנה ה'

עצמו מחמת דוחקו.

ליקוטי הרי"ם, משפטים

עעשה רב

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך

(משפטים כא, א).

זכורני דין תורה שהיה אצל מור"ר רבי משה מרדכי עשפטיין ראש ישיבת סלבודקא זצ"ל שא' מבעלי דינים טען שהפסק (עפ"י שו"ע) אינו הגיוני.

תפס אותו בזרועו ואמר לו: אתה חושב שדנתם על איזה קרקע. אתה טועה! הקרקע הזה שייכת לא לו ולא לך, היא של הרבש"ע, והרבש"ע אמר בשלחן ערוך חושן משפט למי ליתנה!

ועד היום הזה המשפט הזה מהדהד באזני בלמדי סדר הפרשה, שבעל הבירה אומר לנו: כך וכך אני רוצה שממוני יהיה בידכם!

אמת ליעקב, דברי הימים א, כט ט

*

מענין לענין מסופר:

לפני כ 100 שנה פרץ ויכוח בין שני יהודים על אחוזת קרקע, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, ומשראו שלא מגיעים לעמק השווה, החליטו שיגשו לרב להרצות בפניו את טענותיהם. שמע הרב את שני הצדדים, ושאל אותם תחילה, יש לכם טאבו על שם מי רשום הקרקע, אמרו לו לא, הרי מפני כך נישנו לרב, ומה שיפסק מקובל עלינו.

שמע הרב את הצהרתם, והשיב: טוב, ואולם כידוע לכם בכל דין תורה צריך לשמוע גם את הצד השלישי שעליו דנים, ובמקרה שלנו זה הקרקע, ולכן אני רוצה ללכת ולשמוע את תגובתה מה היא אומרת...

בעלי הדין חשבו שנשתבשה דעתו של הרב, ואולם

ימים חיים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך

(משפטים כא, א).

פירש"י: כשלתן ערוך המוכן לאכול.

שמעתי מרבינו (הגר"ח קנייבסקי זצ"ל) שכל ספר שמוציאים לאור, צריך שעם הארץ יקרא אותו קודם כדי לראות היכן אפשר לטעות בהבנת הענין.

וסיפר רבינו: פעם אחת בא אלי אחד, ואמר לי שכתבתי בספר 'שונה הלכות' שמתר להתקלח בשבת. ואמרת לי, הכיצד יתכן הדבר, הלא כתוב שם מפורש שאסור.

והסביר לי, שהן אמת שהבאתי בשם ספר מנוחה נכונה שאסור להתקלח, אמנם אח"כ כתבתי שהחזו"א עבר על זה, הרי דהחזו"א אינו מסכים עם פסק זה...

והאמת, שהספר הנ"ל מביא פסקים מהחזו"א, וכתבתי שהחזו"א עבר על הפסקים שכתב, וכוונתי היתה שעבר עליהם ואישרם, והוא חשב שעבר עליהם, היינו דלא הסכים להם, וכזה דבר לא הייתי יכול לעלות על דעתי...

הספרים של רבינו, עמ קיח

פרפראות

ורצע אדניו את אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ (משפטים כא, ו).

ברש"י: מה ראה אֶזְנוֹ ליראע כו', אֶזְנוֹ ששמעה על הר מיני לא תגוב. ואם מוכר עלמו, אֶזְנוֹ ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וכו' והלך אֶזְנוֹ לעלמו, תיראע.

ולכאורה קשה על מוכר עצמו מחמת דוחקו, הלא לא היה לו מה לאכול.

ויש לפרש שאם היה משעבד עצמו להשי"ת, הדין הוא שקונה עבד עברי מחיוב האדון במזונות אשתו ובניו, והשי"ת היה נותן לו הכל ולא היה מגיע למכור

אבל אם רואים שבקומו מיד מתיישב ללמוד ובתורה יהגה, אז יתן צריך אמנם המכה לשלם גם עבור ביטול תורה בעת המחלה.

ליקוטי אמרי חיים, משפטים

פרפראות

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

(משפטים כא, א.)

אגלה לכם סוד גדול והיוצאת מזה תורה חדשה למעשה.

כשם שבתורת בין אדם למקום הנה לימוד התורה הוא לימוד ישר את הבורא, והתורה וידיעתו ית' הן בלתי מתפרדים, ואם אין יראה אין תורה, כן ממש הוא בתורת בין אדם לחברו בלימוד דיני בין אדם לחברו, הוא לימוד תורת חברו, ולימוד תורת חברו בלי לימוד את חברו אין תורה כלל, ישאר ריק בלי תורה - ישאר בה עם הארץ ובור גמור.

וכל תורת בין אדם לחברו, כל סדר נזיקין וכו', אינו אלא דרך להביא את האדם ל"חברו", תיכף עם התחלת לימוד מס' בבא קמא, טרם כל, צריך האדם ללמוד ישר את חברו מהו אדם, מהו טרחה של אדם, להצטייר כמה יגע וטרח פלוני וכמה נצטער על רכישת קניינו, ומהו זה כשמזיק אותו וכדומה, ואז כשילמוד באופן כזה אז כבר ידע היטב את מס' בבא קמא.

בבתי ספר הרפואה מלמדים את התלמידים את תורת הרפואה רק על ידי גוף של אדם מת, בכל דבר, בכל שאלה הבאה על הפרק, מסתכלים מקודם באותו השלד, בכל עורקיו וגידיו, ועל פי דרך ומהלך אותו השלד מתחכמים ולומדים איך לתקן למעשה כל עניני הרפואה, וכל אחד מבין זה בפשטות שבאופן אחר אי אפשר בשום אופן ללמוד את חכמת הרפואה והנתוח, כדומה לזה צריכים להבין ענין וסדר הלמוד בתורת בין אדם לחברו, תיכף בהתחלת הלמוד צריכים בבת אחת ללמוד את האדם, את השלד המבאר את התורה, כשאין מובן לאדם דבר מה במס' בבא קמא, כשמתקשה באיזו תוספות וכדומה, ילך ויעיין בה"שלד" ואז כבר ישיג וידע היטב את הפשט האמתי, ואם לא יעשה כן, אם ילמוד תורת האדם ואת האדם לא ידענה, קל להבין מה טעם יהי' לו בתורתו, אם לא יסתכל מקודם את השלד של סדר נזיקין, מובן כבר פשוט איזה עם הארץ ובור שישאר בכל זו התורה.

דעת תורה (להגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ צ"ל), משפטים

מפני הכבוד לא הגיבו כלום והוליכו אותו אל הקרקע שעליה נטוש הויכוח.

הרב עמד על הקרקע, ופנה אליהם שוב: תישמעו, פעם אחרונה אני שואל, תגידו את האמת, של מי הקרקע, הבעלי דינים נשארו עומדים על טענותיהם וחזרו בפניו על התביעה שכל אחד טוען כולה שלי.

טוב אמר להם הרב, כעת עימדו ואשמעה את דעתה של הצד השלישי - הקרקע. התכופף הרב לקרקע, הטח אוזנו לתוכה, וכעבור דקות אחדות התרומם וקם. נו, מה אומרת הקרקע שאלו הבעלי דינים, מתוך סקרנות גלויה.

היא אומרת, השיב הרב במבוכה, שהיא לא מבינה בכלל על מה הויכוח, שהרי יבוא יום ושניכם יהיו שלה...

נקודה למחשבה

וכשר בשדה טרפה לא תאכלו ללבל

תשלקו אתו (משפטים כב, ל.)

פירש"י: למדך הכתוב שאין הקב"ה מקפח שכן כל צריה שני (שמות י"ב) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלל לשונו, אמרי הקב"ה תנו לו שכרו.

מורגל בפי העולם בשמו של הגאון רבי יוסף

חיים זוננפלד זצ"ל מדוע החמור זכה לקדושת

בכורה ואילו הכלב זורקים לו בשר טריפה.

אין זה, אלא, מפני שהחמור נשא עמו בעול

באופן חיובי, לעומתו הכלב רק לא נבח...

ימים חיים

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקח

המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא (משפטים

כא, יט.)

אפ"ל הפסוק בדרך צחות, לכאורה היה המכה צריך לשלם גם עבור ביטול תורה של המוכה בעת חליו.

אולם זה מרומוז פה, 'אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו', ר"ל אם כאשר יתפא ויקום ממטת חליו יתהלך בחוצות מטייל על משענתו, אז 'ונקה המכה', פטור המכה מלשלם עבור ביטול תורה של המוכה, שהרי סימן ברור שאין אדם זה עוסק בתוה"ק אם יש לו פנאי לטיול והליכה - 'רק שבתו יתן'.

לא תהיה לו כְּנֶשֶׁה (משפטים כב, כד).

בימי צעירותו של כ"ק ה**נתיבות שלום** זצ"ל חלתה נו"ב והיתה ממש בסכנת חיים, ושלה מכתב אל חותנו **בעל ברכת אברהם זי"ע** (בעת ההיא התגורר הנתיבות שלום בעיה"ק ירושלים וחותנו בעיר טבריה), וכה כתב: 'בקשתי שמורי חמי יפציר ויקרע את השמים בתפילתו כי המצב קשה ביותר'.

לאחר זמן הבריאה הרבנית וחזרה לחיים טובים וארוכים, אחרי כמה ימים קיבל הנתיבות שלום מכתב מחותנו כדלהלן: 'הנה קבלתי מכתב המבקש ממני שאקרע את השמים בתפילתי לרפואת בת, הרהרתי אז בליבי וכי איך אקרע את השמים מי ערב לי שבכך יצא הטוב אולי דייקא החולי הוא הטובה, אמנם אינה

נקודה למחשבה

וּבְשׁוֹר בְּשׂוּדָה טְרַפָּה לֹא תֵאָכְלוּ לְכָלֵב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ (משפטים כב, ל).

שמעתי פעם מפי הגה"צ רבי יוסף ליברמן

זצ"ל (ראש כולל שומרי החומות בעל "משנת יוסף"), שאמר בשם גדול אחד כי למעשה ייפלא מדוע משלמים לכלב שכר בשר-טרפה, הלא הטרפה קרתה בגלל שנכשל הכלב בשמירה, וכדברי רש"י בשם תרגום אונקלוס "זבשר דתליש מן חיזא חיתא" בשר שנתלש ע"י טרפת זאב או ארי, כלומר שהכלב לא שמר טוב על העדר ונחיה רעה אכלתהו, ואם כן היה ראוי לכמה הצלפות טובות על כשלונם המר וכי עוד מגיע לו שכר על כך?! אתמהה...

אלא, הנטיה הטבעית היא אכן להעניש אותו במקרה כזה, אבל הגע בעצמך: הלא הכלב הזה שמר כל יום וכל לילה בנאמנות על העדר, לא עצם עין, גם בחורב וקרת, האם גמלת לו טובה? האם הודית לו על כך או שזה היה מובן מאליו... ולכן דווקא עכשיו בעת שנדרם בשמירה, זה הזמן לעשות חשבון נפש על כל הדברים הטובים שעשה ולתת לו שכר על כל היללות והימים ששמר והגן על העדר מפני טורפים...

נשלח ע"י הקוראים

ה' לידי את הספר **זכרון** זאת מהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע וראיתי כתוב שם פרשת משפטים ד"ה במדרש על הפסוק לא תהיה לו כנשה, שרק 'לו' לאדם אסור להיות כנושה, אך 'להקב"ה' אדרבה תהיה לו כנושה, להיות תקיף בדעתו להרבות בתפילה ולהפציר שימלא את מבוקשו לטובה, מיד עמדתי להתפלל לפני בוראי קרעתי את השמים ונתרפאה בת'.

זכרונם לברכה, חודש סיון מע ברכת אברהם

ים חיים

ז'רפא ירפא (משפטים כא, ט).

הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל חזר על מה ששמע מה**מגיד מישרים רבי יעקב גלינסקי ז"ל** כשהיה פעם מאושפז בבית החולים, והרופא שטיפל בו שאל אותו אם אמת מה שכתוב שהרופאים צריכים ללכת לגיהנום?

ענה רבי יעקב: אכן כן איתא בגמרא (קידושין פב), אבל אינך צריך לדאוג שכן כתוב 'טוב' שברופאים, ואין הכוונה אליך...

גליון דברי שיח, משפטים תשעו

פרפראות

אֲלֵקִים לֹא תִקְלָל וְנִשְׂאֵי בְעַמְךָ לֹא תֹאָר

(משפטים כב, כז).

כחסידי בא הרה"ק רבי נח מקארוב זי"ע לקאצק, והרה"ק **מקאצק זי"ע** מתיחס אליו כאל אורח חשוב ונכבד ומקבלו באהבה ובשמחה, רואה בו ידיד מסור ורע יותר מאשר תלמיד.

פעם, כששהה הרה"ק רבי נח זי"ע בקאצק, קרא הרה"ק **מקאצק זי"ע** לא אחד מתלמידיו שלוהוה, הרה"ק רבי אליהו זי"ע, מי שהיה כרבות הימים האדמ"ר **מוויסקיט**, ושאלו: אמור דבר תורה האחרון ששמעת מרבך.

השיבו רבי אליהו: כתוב (מלכים א, פ"א) ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו להרוג את יואב בן צרויה ואת שמעי בן גרא, והקשה מורי: בשלמא, ציוה להרוג את יואב, על כי שפך דם נקי והרג שני שרי צבאות ישראל, אבנר בן נר ועמשא בן יתר, אבל שמעי בן גרא, שביזה את דוד וקללו, מה טעם צוה לנקום את

שלום זצ"ל וסיפר לו דברים כהווייתן, כשהוא תמה ומתפלל, איך עסק בדברים גשמיים לפני שקידש על הכוס בהתלהבות כזו.

הסביר לו האדמו"ר, שהיה מונח בכספת פקדונות של אנשים אחרים, ולפיכך הקפיד בכל ערש"ק לסגרה מפני אנשים הרבים שהגיעו לביתו.

נענה הרב מפוניבז ואמר, שאילו היה יודע כך היה נשאר להיות חסיד סלאנים.

אך האדמו"ר השיב לו בחכמה יתירה: 'אילו היית נעשה חסיד סלאנים – היה עוד חסיד אחד בעדת סלאנים, אבל היה חסר פוניבז'ער רב! לכן עדיף טפי שלא נהיית חסיד סלאנים...' ועי"ז הקים עולה של תורה בארץ ישראל.

מדינת אבא, עמ' לב

נהודה למחשבה

וכי יפתח איש בור (משפטים כא, לג).

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל אמר בשם **הגאון** רבי ישראל סאלאנטר זצ"ל: לב מלא עצבות הוא בור ברשות היחיד, אבל פנים מלאות עצבות הרי הם בור ברשות הרבים...
שימוש חכמים, עמ' צח

פינת הקוראים

הדברים נפלאים עד מאד, לא יאומן איך בכל שבוע מביאים מאמרים מלאי טעם וזון אשר אין בדומה להם.

נקמתו דוקא ברגעיו האחרונים, עת כל אדם מתמלא רחמים ומוחל וסולח לכל.

והסביר מורי: דוד ראה את מלכותו כשליחות שעליו למלאות, מצוה, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לפי הדין הוטל עליו לפקוד להרגו על שקללו, ואת המצוה אמר לקיים, אבל לא רצה למלאות השליחות בשעה שהקפיד על שמעי בן גרא כי אז קל היה לו למלאותה, **אלא דוקא קודם מותו, בשעה שהיה מלא חמלה, והצטרך להתגבר על עצמו כדי לקיימה בשלימות.**

נענה הרבי מקוצק ואמר בהתפעלות: עד כאן כבר הגיע מורך?...? ער האט שוין דערגרייכט ביז אהער!...

בית קוצק, עמ' שנח

עעשה רב

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר
(משפטים כב, ו).

מחסיד סלאנים שמעתי לספר, שהרב מפוניבז זצ"ל למד בבראנוביץ אצל הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, והנה העיר בראנוביץ סמוכה וקרובה לסלונים ולכן היו שיירות מצויות מהתם להכא ומהכא להתם, פעם היה הרב מפוניבז ב'טיש' בליל שב"ק אצל הרה"ק בעל הדברי שמואל מסלונים זי"ע, ומאד נתפעל מהקידוש שהיה בדחילו ורחימו.

פעם אחת ראה איך הדברי שמואל פונה אל משמשו לפני קידוש, ושואל אותו אם הכספת שלו סגורה היטב, משנענה בחיוב התחיל לעשות קידוש ברחימו ודחילו ובהתלהבות יתירה כנודע, דבר זה חרה מאד להרב מפוניבז, ומאז הפסיק לבוא אליו עוד.

לאחר זמן רב פגש בנכדו האדמו"ר בעל נתיבות